

**ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД
АПЕЛЯЦІЙНА ПАЛАТА**

**ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

12 лютого 2025 року

місто Київ

Колегія суддів Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду у складі:
головуючого судді Чорної В.В.,
суддів Никифорова А.С., Павлишина О.Ф.,
при секретарі судового засідання Возній К.М.,
за участі представників Міністерства юстиції України –
представників третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору:
Фонду державного майна України –
ПрАТ «Укрграфіт» - адвоката
АТ «Укрсиббанк» -
Національного банку України –

розглянувши у відкритому судовому засіданні апеляційну скаргу Міністерства юстиції України на рішення Вищого антикорупційного суду від 30.09.2024 р. про застосування санкції, передбаченої п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про санкції», -

в с т а н о в и л а а:

1. Історія апеляційного провадження.

09.10.2024 року на розгляд до Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду надійшла апеляційна скарга Міністерства юстиції України на рішення Вищого антикорупційного суду від 30.09.2024 р. (т. 10 а.с. 1-26).

Ухвалою колегії суддів від 10.10.2024 р. за вказаною апеляційною скаргою відкрито апеляційне провадження (т. 10 а.с. 30), та ухвалою від 16.10.2024 р. призначено її до судового розгляду (т. 10 а.с. 184).

На відповідній стадії судового розгляду колегією суддів розглянуто ряд клопотань учасників провадження. Зокрема, за клопотанням представника ПрАТ «Укрграфіт» адвокатом додано до матеріалів справи документи, що підтверджують надання ПрАТ «Укрграфіт» статусу підприємства, критично важливого для функціонування економіки. Водночас, залишено без розгляду його клопотання про дослідження всіх доказів, у тому числі складених іноземною мовою, та про зупинення провадження у справі до набрання законної сили рішенням Конституційного Суду України, оскільки вони не були заявлені на стадії підготовчого провадження без поважних причин. Відмовляючи у зупиненні провадження, колегія суддів наголосила, що положеннями КАС України не передбачено можливості зупинення провадження у справах даної категорії.

Крім того, враховуючи, що матеріали справи не надавали можливості з'ясувати, чи могла ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» продовжувати розпоряджатись коштами від зупинених фінансових операцій, які наразі обліковуються на внутрішньобанківських рахунках АТ «Укрсиббанк» та АТ «Сітібанк» та призначались до виплати ПрАТ «Укрграфіт» та , ухвалою від 06.01.2025 р. колегія суддів залучила до участі у справі в якості третіх осіб без самостійних вимог на предмет спору АТ «Укрсиббанк» та АТ «Сітібанк», які наразі є розпорядниками коштів від зупинених фінансових операцій. Крім того, до участі у справі залучено Національний банк України, який встановлює правила проведення банківських операцій, а також враховуючи, що саме на підставі

Постанови Правління НБУ «Про забезпечення реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» № 654 від 01.10.2015 р. АТ «Укрсиббанк» та АТ «Сітібанк» зупинили вказані фінансові операції (т. 12 а.с. 21-24, 47-48).

2. Короткий зміст та мотиви рішення суду першої інстанції.

Рішенням Вищого антикорупційного суду від 30.09.2024 р. частково задоволено позовну заяву Мін'юсту, до Шелкова М.Є. та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» застосовано санкцію, передбачену п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про санкції», та стягнуто в дохід держави активи, які належать компанії ЛІМПІЄЗА ЛІМТЕД та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», щодо яких Шелков М.Є. може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. В іншій частині позову, зокрема у стягненні в дохід держави грошових коштів у розмірі 140 272,60 доларів США від зупиненої 28.08.2021 року фінансової операції «АВІСМА» філія ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь ПрАТ «Укрграфіт», що обліковуються на балансовому рахунку АТ «Сітібанк», та грошових коштів у розмірі 132 369,68 рублів від зупинених у період з 14.07.2021 по 14.03.2022 р.р. фінансових операцій ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь Левкович О.М., що обліковуються на внутрішньобанківському рахунку АТ «Укрсиббанк», відмовлено.

Рішення суду мотивоване тим, що рішенням РНБО від 18.06.2021 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (уведеним в дію Указом Президента України № 266/2021 від 24.06.2021 р.), до, зокрема, ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», компанії ЛІМПІЄЗА ЛІМТЕД застосовано санкції у вигляді безстрокового блокування активів – тимчасового обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їм майном. Крім того, рішенням РНБО від 19.10.2022 р. «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (уведеним в дію Указом Президента України № 727/2022 від 19.10.2022 р.) попередньо застосована до безстрокова санкція виключена, натомість, на 10 років застосована санкція у виді блокування активів, яка полягає у тимчасовому позбавленні права користуватися, розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. Рішенням РНБО від 19.10.2022 р. «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», уведеним в дію Указом Президента України № 726/2022 від 19.10.2022 р.), до юридичних осіб, пов'язаних із зокрема, компанії ЛІМПІЄЗА ЛІМТЕД та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», також застосовано персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) у виді блокування активів, які полягають у тимчасовому позбавленні права користуватися, розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними, строком на 5 років. Також встановлено, що брав участь у державному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні заходів, пов'язаних із прийняттям рішення про початок збройної агресії проти України (п. п. «г» п. 1 абз. 4 ч. 1 ст. 5-1 Закону), брав участь в організації (у тому числі плануванні, керівництві та координації, державному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні) підготовки збройної агресії проти України, а також в організації безпосередньої збройної агресії проти України (п. п. «г» п. 1 абз. 4 ч. 1 ст. 5-1 Закону), та сприяв вчиненню дій або ухваленню рішень щодо завдання істотної шкоди національній безпеці України, зокрема, шляхом постачання/надання, зберігання зброї, вибухових речовин, військової чи спеціальної техніки, інших знарядь здійснення збройної агресії проти України, забезпечення ремонту таких знарядь (абз. 5 п. п. «а» п. 2 абз. 4 ч. 1 ст. 5-1 Закону).

З огляду на доведення підстав, передбачених абз. 4 ч. 1 ст. 5-1 Закону, судом стягнуто в дохід держави активи, які належать компанії ЛІМПІЄЗА ЛІМТЕД та щодо яких та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» можуть вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними, а також активи ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», щодо яких може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

В іншій частині позову, що стосувалася стягнення в дохід держави грошових коштів у розмірі 140 272,60 доларів США від зупиненої 28.08.2021 року фінансової операції «АВІСМА» філія ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь ПрАТ «Укрграфіт», що обліковуються на балансовому рахунку АТ «Сітібанк», та грошових коштів у розмірі 132 369,68 рублів від зупинених у період з 14.07.2021 по 14.03.2022 р.р. фінансових операцій ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь що обліковуються на внутрішньобанківському рахунку АТ «Укрсиббанк»,

було відмовлено, з посиланням на те, що згідно з ч. 7 ст. 42, ч. 8 ст. 45 Закону України «Про платіжні послуги» після списання коштів з рахунку платника або настання дати валютування платіжної інструкції для ініціатора настає момент безвідкличності платіжної інструкції. В обох випадках кошти списані з рахунку платника ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», а тому суд першої інстанції дійшов висновку про відсутність у ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» правомочностей володіння, користування та розпорядження зазначеними активами, а у зв'язі з цим, як кінцевого бенефіціарного власника, – відсутності можливості розпоряджатися вказаними коштами. При цьому, суд наголосив, що санкція до ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» застосована через пов'язаність із [...], щодо якого рішенням РНБО застосовано строкову санкцію у виді блокування активів, а відтак, у силу Положення про реалізацію спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), затвердженого постановою Правління НБУ № 65 від 11.05.2023 р., банк зобов'язаний протягом дії санкції зберігати кошти, які надійшли від підсанкційної особи. Такому обов'язку банку має кореспондувати обов'язок держави визначити подальшу долю такого виду активу після закінчення строку дії санкції. З огляду на відсутність підстав, передбачених абз. 4 ч. 1 ст. 5-1 Закону, грошові кошти від зупинених фінансових операцій не підлягають стягненню у дохід держави.

3. Короткий зміст вимог та узагальнені доводи апеляційної скарги.

В апеляційній скарзі Мін'юст просить скасувати рішення суду в частині відмови у задоволенні позовних вимог та ухвалити нове рішення в цій частині, зокрема стягнути в дохід держави: 1) грошові кошти у розмірі 140 272,60 доларів США від зупиненої 28.08.2021 року фінансової операції «АВІСМА» філія ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь ПрАТ «Укрграфіт», що обліковуються на балансовому рахунку АТ «Сітібанк»; 2) грошові кошти у розмірі 132 369,68 рублів від зупинених у період з 14.07.2021 по 14.03.2022 р.р. фінансових операцій ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь [...], що обліковуються на внутрішньобанківському рахунку АТ «Укрсиббанк».

В обґрунтування апеляційної скарги посилається на те, що оскаржуване рішення у частині відмови у стягненні в дохід держави коштів за зупиненими фінансовими операціями ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» є необґрунтованим, оскільки суб'єкти реалізації санкцій після скасування чи завершення строку застосування санкцій розблоковують кошти та завершують відповідно до платіжних інструкцій ініціатора проведення зупинених протягом дії санкцій фінансових операцій осіб, до яких застосовано такі санкції, та фінансових операцій, що здійснювалися від імені та на користь таких осіб. При цьому, суб'єкти реалізації санкцій у разі неможливості продовжити/завершити проведення фінансових операцій повертають кошти ініціаторам таких операцій. Відтак, активи (грошові кошти від зупинених фінансових операцій) належать ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» та щодо них [...] може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

Окремо в апеляційній скарзі наголошується, що Закон України «Про санкції» набув чинності з 12.09.2014 року, а контракт між ПрАТ «Укрграфіт» та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» укладено 10.12.2019 року. Відтак, законні очікування ПрАТ «Укрграфіт» мали б полягати у тому, що російська компанія, з якою вони мають намір мати господарські відносини, може потрапити під санкції та її активи можуть бути заблоковані, внаслідок чого ПрАТ «Укрграфіт» може не отримати свої кошти.

Натомість, на думку апелянта, рішення суду в частині відмови у стягненні в дохід держави коштів від заблокованих фінансових операцій є неефективним, оскільки не забезпечує можливості використання активів в інтересах національної безпеки та відновлення порушених прав громадян України.

4. Короткий зміст відзивів третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору.

У відзиві на апеляційну скаргу Мін'юсту представник ПрАТ «Укрграфіт» адвокат [...] просив відмовити у задоволенні апеляційної скарги та зазначив, що згідно платіжного доручення від 27.08.2021 р. та листа АТ «Сітібанк» від 05.07.2024 р. грошові кошти у розмірі 140 272,60 доларів США від зупиненої 28.08.2021 року фінансової операції, які призначалися від ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь ПрАТ «Укрграфіт» як оплата за поставлений товар, надійшли до українського банку, а отже їх списано з рахунку платника (підсанкційної особи) та вони не є його коштами. Завдяки до запровадження Указом Президента обмежувальних заходів щодо ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» між останнім та ПрАТ «Укрграфіт» укладено контракт, на виконання якого ПрАТ «Укрграфіт» поставив ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» товар [...]

загальною вартістю 140 272,62 доларів США, а 27.08.2021 року покупець - ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» - сплатив продавцю кошти у вказаній сумі за товар, який було законно вивезено з межі митної території України, оскільки на той час державою не було застосовано жодних обмежень щодо таких господарських операцій. Водночас, санкції можуть застосовуватися державою до іноземної держави, іноземної юридичної чи фізичної особи, тоді як ПрАТ «Укрграфіт» є українською юридичною особою, яка не здійснює терористичну діяльність, а навпаки, має статус критично важливої для забезпечення життєдіяльності населення в особливий період (т. 10 а.с. 115-148).

У відзиві на апеляційну скаргу представник Фонду державного майна України Григораш О.В. просив задовольнити апеляційну скаргу Мін'юсту, оскільки суб'єкти реалізації санкцій у раз неможливості у подальшому завершити проведення фінансових операцій повернуть кошти її ініціаторам. Вважає необґрунтованим висновок суду першої інстанції про те, що стягнення у дохід держави коштів від зупинених фінансових операцій, а саме до Фонду ліквідації наслідків збройно агресії, не відповідає меті застосування санкцій та призведе до порушення прав працівників ПрАТ «Укрграфіт» та неповнолітньої дитини на мирне володіння майном. Навпаки стверджує, що стягнення в дохід держави коштів за зупиненими фінансовими операціями призведе до можливості їх використання для посилення обороноздатності держави (т. 10 а.с. 96-114).

5. Узагальнений виклад позицій учасників апеляційного провадження, а також вжиті судом заходи щодо її повідомлення про час та місце розгляду справи.

У судовому засіданні представники Мін'юсту та підтримали апеляційну скаргу та просили її задовольнити з наведених у скарзі підстав. Додатково зазначили, що це перша адміністративна справа, в межах якої Мін'юст просить стягнути в дохід держави заблокован банком кошти підсанкційних осіб від зупинених фінансових операцій, а тому рішення у цій справі матиме визначальне значення для формування судової практики. Наголосили, що власником заблокованих коштів є ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», оскільки факт належності цих коштів саме підсанкційній особі встановлено у момент блокування активів банком. Наполягали на стягненні коштів від зупинених фінансових операцій в дохід держави.

Представник Фонду державного майна України підтримав апеляційну скаргу Мін'юсту та просив її задовольнити. Наголосив на хибності позиції суду першої інстанції про те, що стягнення коштів від зупинених фінансових операцій суперечить інтересам держави, оскільки активи, стягнені в дохід держави з підсанкційних осіб, передаються до Фонду державного майна України, який у подальшому реалізує їх для відновлення України.

Представник ПрАТ «Укрграфіт» адвокат заперечив проти задоволення апеляційної скарги, посилаючись на відсутність підстав для скасування оскаржуваного рішення. Зауважив, що санкції до ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» застосовані у 2021 році, тобто до укладення договору між останнім та ПрАТ «Укрграфіт». Вважає, що з 27.08.2021 року гроші від зупиненої фінансової операції після їх списання з рахунку ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» перейшли у власність ПрАТ «Укрграфіт». Також, окремо наголосив на тому, що ПрАТ «Укрграфіт» має статус підприємства, критично важливого для економіки України.

Представник Національного банку України у вирішенні апеляційної скарги залишив на розсуд колегії суддів та зазначив, що процедуру зупинення фінансових операцій здійснено згідно із Законом України «Про санкції» та Постановою Правління НБУ «Про забезпечення реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» № 654 від 01.10.2015 р. Наразі право розпорядження спірними коштами відсутнє як у ПрАТ «Укрграфіт», так і у ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», а відтак, вони перебувають на тимчасовому зберіганні в українських банках. Після закінчення строку дії санкцій банки продовжать здійснювати вказані операції та переведуть кошти на користь ПрАТ «Укрграфіт» і ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА». У випадку, якщо банки не зможуть виконати платіжні операції, кошти повернуться до ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА». На запитання колегії суддів щодо настання моменту безвідкличності платіжної інструкції, жодної відповіді надати не зміг.

Представник АТ «Укрсиббанк» адвокат у вирішенні апеляційної скарги залишила на розсуд колегії суддів та зазначила, що є клієнтом АТ «Укрсиббанк», на користь якого у період із 14.07.2021-14.03.2022 р.р. від ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» щомісячно надходили грошові кошти з призначенням платежу «аліменти». АТ «Укрсиббанк» у відповідності до Постанови НБУ № 654 зупинив фінансові операції після того, як ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» стало підсанкційною особою. Враховуючи, що грошові кошти мали соціальний характер (виплата аліментів), АТ «Укрсиббанк» звернувся до НБУ щодо можливості їх перерахування на

ДІЯ
за
ень
до
ую
іно
).В.
разі
їх
хід
ної
АТ
ки,
до
їх
али
що
ані
заві
сом
дих
на
їну
про
ьки
їна
ня
ня.
до
від
[А»
їт»
дги
цій
ня
пих
ми
ак,
цій
» і
до
їту
ла
кої
іно
до
[О»
гер
, на
■■■■

рахунок [...], на що отримав відповідь про необхідність їх блокування, оскільки Постанова НБУ № 654 не містить виключень за призначенням платежу. Окремо наголосила, що платіжні послуги закордонних переказів в іноземній валюті регулюються Положенням «Про порядок виконання надавачами платіжних послуг, платіжних інструкцій в іноземній валюті та банківських металів», згідно з яким грошові кошти, які надійшли в іноземній валюті і знаходяться на рахунку банку та не зараховані на рахунок отримувача, можуть бути повернуті за ініціативою платника. Втім, якщо гроші вже зараховані на рахунок отримувача та платник ініціює їх повернення, то повернення їх можливе тільки за згодою отримувача.

Інші учасники провадження або їх представники, зокрема, відповідачі [...], ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», треті особи ТОВ «Промислові інвестиції», ТОВ «Об'єднані інвестиції», компанія LIMPIEZA LIMITED, [...], а також АТ «Сітібанк», повідомлені про час та місце розгляду апеляційної скарги в порядку, передбаченому ст. 268 КАС України, в судове засідання не з'явилися, про причини неявки суд не повідомив, правом на подання відзиву на апеляційну скаргу не скористались. Враховуючи, що судом вжито всіх необхідних та можливих заходів щодо їх належного повідомлення та надано можливість викласти свою позицію письмово, чим останні не скористались, апеляційну скаргу розглянуто за їх відсутності.

6. Мотиви суду.

6.1. Стандарти доказування та межі перегляду судом апеляційної інстанції.

Завданням Вищого антикорупційного суду є здійснення правосуддя, у тому числі, у справах про застосування санкцій, передбаченої п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про санкції», у порядку адміністративного судочинства.

Особливості провадження у справах про застосування санкцій визначено ст. 283-1 КАС України. Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду переглядає справу за наявними в ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

У відповідності до ч. 6 ст. 283-1 КАС України, у справах про стягнення санкцій суд ухвалює рішення на користь тієї сторони, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно із сукупністю доказів іншої сторони.

Крім того, за загальним правилом, розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюються на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості (ч. 1 ст. 9 КАС України). Кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених ст. 78 КАС України. Якщо учасник справи без поважних причин не надасть докази на пропозицію суду для підтвердження обставин, на які він посилається, суд вирішує справу на підставі наявних доказів (ч. 1, ч. 6 ст. 77 КАС України).

Отже, в адміністративному судочинстві застосовується принцип змагальності сторін, свободи у наданні ними своїх доказів та доведенні їх переконливості перед судом. Суд же, використовуючи принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі, вживає для цього всіх необхідних заходів, та, зокрема, в санкційних справах, розгляд яких врегульовано спеціальною нормою (ст. 283-1 КАС України) ухвалює рішення на користь тієї сторони, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно із сукупністю доказів іншої сторони.

Тобто, при розгляді таких справ застосовується стандарт доказування «переваги більш вагомих доказів» (preponderance of the evidence) або так званий баланс імовірностей (balance of probabilities). Тягар доведення факту вважається виконаним, якщо на підставі поданих доказів можна зробити висновок, що факт швидше мав місце, ніж ні. Такий підхід при оцінці доказів становить процесуальну особливість інституту застосування санкції у вигляді стягнення активів в дохід держави.

Принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи та передбачає покладання тягара доказування на сторони, однак не передбачає обов'язку суду вважати доведеною та встановленою обставину, про яку сторона стверджує. Така обставина підлягає доказуванню таким чином, аби задовольнити, як правило, стандарт переваги більш вагомих доказів, тобто коли висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається більш вірогідним, ніж протилежний (постанова КАС ВС від 07.12.2022 р. у справі № 200/6156/20, постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.03.2020 р. у справі № 129/1033/13-ц).

Отже, використаний в національній правовій системі термін «більша переконливість доказів» означає, що існують розумні підстави вважати, що факт скоріше має місце. При цьому, такий стандарт

доказування підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надають позивач та відповідач. Тобто необхідно не просто надати достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надати саме ту їх кількість, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу.

Такий підхід відповідає положенням ст. ст. 75, 76, 90 та ч. 6 ст. 283-1 КАС України.

З урахуванням особливостей доказування у справах про застосування санкції, передбаченої п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону, пояснення представників Мін'юсту, а також представників третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору, перевірюючи доводи апеляційної скарги, колегія суддів дійшла висновку, що судом першої інстанції вищенаведені вимоги законодавства дотримано у повному обсязі.

6.2. Щодо доводів апеляційної скарги.

Згідно з ч. 1 ст. 308 КАС України, суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

Відповідно, перегляд оскаржуваного рішення здійснюється виключно в частині правильності висновків суду першої інстанції про відмову у стягненні в дохід держави грошових коштів у розмірі 140 272,60 доларів США від зупиненої 28.08.2021 року фінансової операції ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь ПрАТ «Укрґрафіт», що обліковуються на балансовому рахунку АТ «Сітібанк», та грошових коштів у розмірі 132 369,68 рублів від зупинених у період з 14.07.2021 по 14.03.2022 р.р. фінансових операцій ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь , що обліковуються на внутрішньобанківському рахунку АТ «Укрсиббанк».

Так, судом першої інстанції встановлено, що 10.12.2019 року між ПрАТ «Укрґрафіт» та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» укладено контракт № 804/23-16/2010005/15, за умовами якого ПрАТ «Укрґрафіт» як продавець зобов'язався постачати ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» товар, а ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» як покупець сплачувати суму за товар (т. 7 а.с. 196-200).

На його виконання підписані специфікація № 2 від 25.12.2019 р. та додаткова угода № 1 від 20.11.2020 р. (т. 7 а.с. 202), та поставлено ПрАТ «Укрґрафіт» на ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» товар загальною вартістю 140 272,62 доларів США, що підтверджується належними доказами (т. 7 а.с. 205-209).

27.08.2021 року АТ «Сітібанк» отримав платіж на користь ПрАТ «Укрґрафіт» на суму 140 272,60 доларів США від ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» з призначенням платежу «за контрактом 804/23-16/2010005/15 від 10.12.2019 р., інвойс 06/762» (т. 7 а.с. 206).

Однак враховуючи, що рішенням РНБО від 18.06.2021 р. до ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» застосовано санкцію у вигляді блокування активів, на підставі п. 7 ст. 1 Постанови Правління НБУ № 654 «Про забезпечення реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» від 01.10.2015 р. АТ «Сітібанк» зупинив вказану фінансову операцію, а кошти зарахував на банківський рахунок, призначений для обліку кредиторської заборгованості за операціями з клієнтами банку. У подальшому, АТ «Сітібанк» у листі № 240561/0507-3 БТ від 05.07.2024 р. повідомив, що вказаний рахунок є внутрішньобанківським, а відтак, ні клієнт банку – ПрАТ «Укрґрафіт», ні підсанкційна особа – ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» не мають права розпоряджатися ним (т. 5 а.с. 242, т. 7 а.с. 209-210).

Крім того, в АТ «Укрсиббанк» на банківському рахунку, призначеному для обліку кредиторської заборгованості за операціями з клієнтами банку, перебувають кошти у розмірі 132 369,68 рублів від зупинених у період з 14.07.2021 по 14.03.2022 р.р. фінансових операцій ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь з призначенням платежу «аліменти». Згідно листа АТ «Укрсиббанк» № 03-2-02/4322-БТ від 02.07.2024 р., у даному банку відсутні рахунки ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» (т. 5 а.с. 246-247).

За таких обставин, колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції про те, що наразі ані клієнти АТ «Сітібанк» та АТ «Укрсиббанк» - ПрАТ «Укрґрафіт» та , ані підсанкційна особа – ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», не можуть розпоряджатися вищевказаними рахунками, а також коштами, які на них обліковуються.

Водночас, в апеляційній скарзі Мін'юст стверджує, що суб'єкти реалізації санкцій, тобто АТ «Сітібанк» та АТ «Укрсиббанк», після скасування чи завершення строку застосування санкцій повинні розблокувати кошти та завершити відповідно до платіжних інструкцій ініціатора проведення зупинених протягом дії санкцій фінансових операцій осіб, до яких застосовано такі санкції, та

фінансових операцій, що здійснювалися від імені та на користь таких осіб. Втім, у разі неможливості завершити проведення фінансових операцій АТ «Сітібанк» та АТ «Укрсиббанк» повернуть кошти ініціатору таких операцій, тобто ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА». Отже, на переконання апелянта, грошові кошти від зупинених фінансових операцій належать ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» та щодо них може вчиняти дії, тожотні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

Натомість, представник ПрАТ «Укрграфіт» адвокат заперечив проти таких тверджень Мін'юсту, посилаючись на те, що для відповідача - ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» вже настав момент безвідкличності платіжної інструкції, а тому кошти від зупинених фінансових операцій в жодному випадку не можуть бути повернуті їх ініціатору, тобто ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА».

За таких обставин, в ході апеляційного розгляду виникло питання щодо визначення моменту безвідкличності платіжної інструкції для ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», з метою з'ясування можливості останнього після скасування чи завершення строку застосування санкції розпоряджатись коштами, призначеними ПрАТ «Укрграфіт» та , однак не виплачеими останнім в силу зупинення фінансових операцій з наведених вище підстав, шляхом відкликання платіжних інструкцій.

Враховуючи необхідність у даній справі з'ясувати наведені обставини та, водночас, з огляду на відсутність у матеріалах справи доказів, які б надавали змогу вирішити зазначені питання, колегія суддів дійшла висновку про залучення до участі у справі в якості третіх осіб без самостійних вимог щодо предмету спору АТ «Укрсиббанк» та АТ «Сітібанк», які наразі є розпорядниками коштів від вказаних зупинених фінансових операцій, а також Національного банку України з огляду на те, що саме він встановлює правила проведення банківських операцій, та саме на підставі Постанови Правління НБУ «Про забезпечення реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» № 654 від 01.10.2015 р. АТ «Укрсиббанк» та АТ «Сітібанк» зупинили спірні фінансові операції.

У судовому засіданні представники АТ «Укрсиббанк» та НБУ , та відповідно, підтвердили, що наразі право розпорядження спірними грошовими коштами відсутнє як у ПрАТ «Укрграфіт» та , так і у ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», тому вони перебувають на тимчасовому зберіганні в українських банках. Втім, щодо визначення моменту безвідкличності платіжних інструкцій для ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» представники не змогли надати жодної відповіді.

З урахуванням наведених пояснень та з метою з'ясування вищевказаних обставин, колегія суддів дослідила законодавство, яке регулює загальний порядок виконання платіжних операцій в Україні, та зазначає наступне.

Згідно з п. 35 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про платіжні послуги», момент безвідкличності – це визначений момент часу, після настання якого ініціатор не може відкликати платіжну інструкцію та свою згоду на виконання платіжної операції.

Частиною 7 ст. 42 вказаного Закону визначено, що згода на виконання платіжної операції, крім платіжних операцій, що здійснюються для виконання платником грошових зобов'язань перед надавачем платіжних послуг платника, може бути відкликана платником у будь-який час, але не пізніше настання моменту безвідкличності платіжної інструкції відповідно до цього Закону.

При цьому, згідно з ч. 2 ст. 45 Закону України «Про платіжні послуги», після списання коштів з рахунку платника або настання дати валютування платіжної інструкції для ініціатора настає момент безвідкличності платіжної інструкції.

Пунктом 5 ч. 1 ст. 1 вказаного Закону визначено, що дата валютування – це зазначена платником у платіжній інструкції дата, починаючи з якої кошти, що становлять суму платіжної операції і переказані платником отримувачу, переходять у власність отримувача. Порядок застосування дати валютування надавачами платіжних послуг визначається Національним банком України. Порядок застосування дати валютування у платіжній системі визначається правилами платіжної системи відповідно до вимог цього Закону.

Крім того, згідно з ч. 9 ст. 45 Закону України «Про платіжні послуги», якщо платіжна операція ініціюється через надавача платіжних послуг з ініціювання платіжної операції, платник не має права відкликати платіжну інструкцію після надання надавачу платіжних послуг з ініціювання платіжної операції згоди на ініціювання такої платіжної операції.

Як вбачається з матеріалів справи, вищевказані фінансові операції ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» на користь ПрАТ «Укрграфіт» та здійснено в іноземній валюті, а саме 140 272,60 доларів США, та 132 369,68 рублів, відповідно.

Відтак, окрім вищезазначеного Закону України «Про платіжні послуги», платіжні послуги закордонних переказів в іноземній валюті регулюються також Положенням «Про порядок виконання надавачами платіжних послуг, платіжних інструкцій в іноземній валюті та банківських металів» № 216 від 28.07.2008 р., затвердженим Постановою Правління НБУ № 216 від 28.07.2008 р.

Згідно з п. 20 вказаного Положення НБУ, ініціатор має право відкликати платіжну інструкцію в іноземній валюті до списання коштів з рахунку платника або до настання дати валютування платіжної інструкції (до настання моменту безвідкличності платіжної інструкції). Ініціатор для відкликання платіжної інструкції в іноземній валюті надає надавачу платіжних послуг розпорядження за формою та в порядку, визначеними у договорі з надавачем платіжних послуг.

Відповідно до п. 23 Положення, платник має право відкликати згоду на виконання платіжної операції не пізніше настання моменту безвідкличності платіжної інструкції в іноземній валюті відповідно до Закону про платіжні послуги. Платник для відкликання згоди на виконання платіжної операції надає надавачу платіжних послуг платника розпорядження за формою та в порядку, визначених у договорі між платником і надавачем платіжних послуг платника.

З системного аналізу наведених положень чинного законодавства вбачається, що момент безвідкличності платіжної інструкції пов'язується з моментом списання коштів з рахунку платника або з настанням дати валютування.

Згідно з матеріалами справи, в обох випадках здійснення ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» фінансових операцій на користь ПрАТ «Укрграфіт» та ..., кошти були списані з рахунку платника та проведені банком 2.08.2021 року.

Отже, у даному випадку момент безвідкличності платіжної інструкції для ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» настав з дати проведення банком вказаних платежів.

Відтак, колегія суддів відхиляє як необґрунтовані посилання апелянта на те, що власником заблокованих коштів від зупинених фінансових операцій є ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» та що відносно них ... може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження.

Також, в апеляційній скарзі наголошується, що договір між ПрАТ «Укрграфіт» та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» укладено після набуття чинності Законом України «Про санкції», а тому ПрАТ «Укрграфіт» мало усвідомлювати, що російська компанія, з якою воно має наміри вести господарську діяльність, може потрапити під санкції і внаслідок цього ПрАТ «Укрграфіт» може не отримати кошти за посталений товар. Отже, на переконання апелянта, рішення суду першої інстанції в частині відмови у стягненні в дохід держави коштів від заблокованих фінансових операцій є неефективним, оскільки не забезпечує можливість використання активів в інтересах національної безпеки та відновлення порушених прав громадян України.

З даного приводу колегія суддів зазначає наступне.

Дійсно, контракт № 804/23-16/2010005/15 між ПрАТ «Укрграфіт» та ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» укладено після набуття чинності Законом України «Про санкції» - 10.12.2019 року, але задовго до рішення РНБО від 18.06.2021 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (введеним в дію Указом Президента України № 266/2021 від 24.06.2021 р.), яким, зокрема, стосовно ..., ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» та компанії ЛІМПЕЗА ЛІМТЕД застосовано санкції у вигляді безстрокового блокування активів – тимчасового обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їм майном.

Саме на виконання вказаного контракту та до рішення РНБО від 18.06.2021 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», ПрАТ «Укрграфіт» поставив ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА» весь товар загальною вартістю 140 272,62 доларів США.

За таких обставин, ПрАТ «Укрграфіт» не могло і не повинно було усвідомлювати, що російська компанія – ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА», з якою воно має намір вести господарську діяльність, може потрапити під санкції і внаслідок цього товариство може не отримати кошти за виконаний контракт.

Крім того, ст. 1 Першого (додакового) протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року визначає, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Згідно з ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної творчості. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Обмеження прав і свобод із зазначенням строку їх дії можуть встановлюватись лише в умовах

воєнного або надзвичайного стану згідно ст. 64 Конституції України.

Як вбачається з усталеної практики Верховного Суду та ЄСПЛ, втручання у мирне володіння майном вважається легітимним за умови існування сукупності трьох критеріїв, що забезпечують сумісність заходу втручання з гарантіями ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, а саме: 1) втручання держави у право власності повинно мати нормативну основу в національному законодавстві, яке є доступним для заінтересованих осіб, чітким, а наслідки його застосування – передбачуваними; 2) мета втручання у право власності повинна бути прямо передбачена законом. Конвенція надає державам свободу розсуду щодо визначення легітимної мети такого втручання: або з метою контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів, або для забезпечення сплати податків, інших зборів; 3) міра та вид втручання у право власності повинні забезпечувати справедливий баланс між інтересами суспільства, які обумовлюють необхідність такого втручання, й інтересами особи, яка такого втручання зазнає. Тобто вид втручання повинен бути співмірним з легітимною метою (постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.01.2021 р. у справі № 9901/405/19, постанова ККС ВС від 16.10.2019 р. у справі № 460/762/16-ц, рішення ЄСПЛ від 23.01.2014 р. у справі «East/West Alliance Limited» проти України»).

І хоча в умовах збройного конфлікту оцінка окресленим критеріям, які були напрацьовані для їх застосування у мирний час, дійсно має бути надана з урахуванням реалій воєнного стану, у даному випадку колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції про те, що втручання у право власності ПрАТ «Укрграфіт» та [] за відсутності механізму компенсації, враховуючи, що грошові кошти надійшли їм на виконання законних правочинів, було б надмірним.

Колегія суддів також враховує, що відповідно до наказу Міністерства економіки України № 10444 від 25.04.2024 р. ПрАТ «Укрграфіт» визнано критично важливим для функціонування економіки України та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період (т. 8 а.с. 247-249). Вказане підприємство здійснює свою діяльність у прифронтovому регіоні (м. Запоріжжя) та забезпечує роботою значну кількість мешканців цього регіону у період воєнного стану. Так само, аліменти, що надійшли на ім'я [] – це кошти, необхідні для забезпечення базових життєвих потреб її неповнолітньої дитини, таких як харчування, придбання одягу, забезпечення побутових потреб. Більше того, згідно з ст. 179 Сімейного кодексу України аліменти, одержані на дитину, є власністю дитини.

За наведених обставин та враховуючи, що метою застосування санкції є саме захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, зокрема, запобігання порушенню прав, свобод та законних інтересів громадян України та держави, стягнення у дохід держави коштів від зупинених фінансових операцій, які фактично належать ПрАТ «Укрграфіт» та неповнолітній дитині [], не відповідатиме меті застосування санкції, а навпаки призведе до порушення законних інтересів ПрАТ «Укрграфіт», а також громадян України – неповнолітньої дитини [] та працівників товариства у цілому.

Отже, наведені обставини у їх сукупності спростовують доводи апелянта про необґрунтованість оскаржуваного рішення суду першої інстанції в частині відмови у стягненні в дохід держави коштів за зупиненими фінансовими операціями ПАТ «КОРПОРАЦІЯ ВСМПО-АВІСМА».

7. Висновки суду.

За результатами розгляду апеляційної скарги суд ухвалює, зокрема, рішення про залишення судового рішення без змін, а апеляційної скарги - без задоволення (ст. 283-1 КАС України).

За наслідками апеляційного розгляду колегія суддів дійшла висновку, що доводи апеляційної скарги Мініюсту не знайшли свого підтвердження, про що колегією суддів надана правова оцінка у розділі 6 постанови, та вони відхилені. Враховуючи встановлені вище обставини, підстави для задоволення апеляційної скарги відсутні, у зв'язку з чим оскаржуване рішення підлягає залишенню без змін.

Керуючись ст. ст. 283-1, 317, 321, 322 КАС України, колегія суддів, -

у х в а л и л а:

Апеляційну скаргу Міністерства юстиції України залишити без задоволення, а рішення Вищого антикорупційного суду від 30.09.2024 р. – без змін.

Постанова Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду набуває законної сили негайно після її

4911*52168430*1*1*

проголошення та не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

Головуючий суддя

В.В. Чорна

судді

А.С. Никифоров

О.Ф. Павлишин

